

8. Epistemické myšlení (mediální gramotnost)

Zem je guľatá

Zem guľatá? Je to
podložené? Boli ste vo
vesmíre?

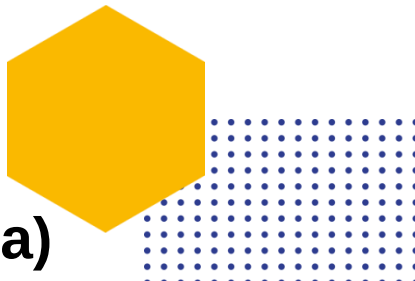
Vy ste boli vo
vesmíre, keď viete,
že je vesmír?

Jadrná, A. (2024). iROZHLAS. „Je podložené, že Země je kulatá?“ tázal se dezinformátor, který může vést telerozhlas Slovenska.
https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/zeme-kulata-placata-slovensko-lukas-machala-rtvs_2404301446_ako. [citováno 2024-10-28].

-
-
- 4 % (z 12 mil, USA) – víra v existenci plazích bytostí se schopností přebírat lidskou podobu, které kontrolují náš svět a získávají politickou sílu pro manipulaci se společnostmi (Brotherton, 2015)
 - 42 % Američanů věří, že astrologie je něco vědecké nebo velmi vědecké podstaty (NSF, 2014)
 - 21 % Američanů věří, že americká vláda skrývá mimozemšťany (Van der Linden, 2015)
 - 28 % Evropanů (CZ 14 %) víra, že některé viry byly uměle vytvořeny vládami v laboratořích za účelem kontroly svobody občanů; 26 % Evropanů (20 % CZ) zastávalo přesvědčení, že léky na rakovinu existují, ale nejsou zpřístupněny; 26 % Evropanů (30 % CZ) je přesvědčeno, že změny klimatu jsou více zapříčiněny přirozenými cykly, než lidskou činností (EC, 2021)
 - že 1/3 (VB) dotazovaných věřilo v paranormální jevy (BMG, 2017)

Otázka tedy zní: Kdy žák *něčemu* přiřkne atribut *znalost* (= pravda)

- = kdy znalost považují za znalost (čím argumentují/odůvodňují)
 - „*Matka se ptá svého syna 'Jakou barvu má nebe?' Chlapec odpoví 'Modrou'. Matka se zeptá 'Jak to víš?' Chlapec sebevědomě odpoví 'Protože vidím, že je modré'.*“ (Muis & Franco, 2010, p. 27).
 - „*Maminka má vždycky pravdu ...*“
 - „*Děda má spíše pravdu, než táta ...*“
 - „*... zda-li je daný výrok vnímán správně [feels right].*“ (Hofer, 2004, p. 45)
 - Výzkumně:
 - a) některé způsoby odůvodnění nás mystifikují: pocit obeznámenosti; efekt plynulosti; snadnost použití; délka textu; iluzorní pocit srozumitelnosti na základě příjemných pocitů při čtení nebo koukání se na webové stránky (Barzilai & Zohar, 2014)
 - b) ... jiné souvisí s efektivními přístupy (paměť, strategie, znalosti, ...): odůvodňování na základě více zdrojů prostřednictvím spolehlivých procesů (vč. **zdrojování** & **potvrzování**)

Metainformace

BARTOLOMĚJSKÁ NOC (1572). ŘEŠENÍ NÁBOŽENSKÉ SITUACE VE FRANCII

1 Stanov si záměr čtení, tedy co se z textu chceš dozvědět a za jakým účtem ho budeš číst.

Takřka legendárním (a piráta Jana Henryho li odbojným případem z Caracum (1515) a 1516) Odliš kolonistů ze špa americkou peninu ved k vytvoření jiné podoben malého nebo vůbec ne. Šp mušel lapiti poutat i. Lucien bobatství. Pouta rebekám utvořením prou potisk. První přivlasten a poskaly tak. Angličan vojny prodávající. Ti le nebo Anglii. Soukromí něni k tomu, aby na sl valčné operace a rybn. byla mučna odvádět na koralár stalo nároem po Zlaténu skupinu prou přelozím Francouzi z uznaného boovního (houcan – z toho hutany). Mnohdy pod lákem samovýš Španělů se zali přetřpy hospodárnosti proti španělské kolonizaci most. Obdobně se človedci i. (H-huayři (člověkem Nizozemci, Angličané), kteří vytvořili rozbodné pirátské republiky). Nejvýznamnější byla na ostrově Tortuga.

Anglie se dlouhodobě pokoušela najít novou obchodní cestu (oběda s přes Radeu). Nespěšně i. pro se zabalit starou proti Španělům. Nejvíce byli hlavní formou boje přelozím podlévající obkolo z španělskými kolonizací, pirátské případy lodí vesměm z Nového světa drabě kory a drabovské přístavištních měst a přístavištní španělské Ameriky. V Anglii vznikaly obkolovalé národní obkolovalé společenství, ječ obstarávaly protidělky pro pirátské výpravy proti Španělům. Tyto akce podporovala sama královna. Roku 1562 založil majitel lodí z Plymouth (či Plymouth) John Hawkins (to bylo) anglický obkolovalé s ostrovy. O něco později už jako korálové zastavil na španěl ská města v Novém Španělsku. Při jeho lodí bylo zapato Španělů. Zajatci byli odevzdáni inkvizici k spálení. Mnoho toho, aby stály tyto „kacířské státnice“ upálily, přidávaly k většině nedostatků schopných fenečnicků

Masakr nebyl předem zamýšlen, nýbrž byl výsledkem rychlého rozhodnutí. Oni (katolíci – Kateřina Medicejská, matka krále Karla IX, a její syn Jindřich) chtěli zabít pouze admirála (Gaspard de Coligny, vůdce protestantů – hugenotů, či igenotů) a chtěli pak rozšířit pověst, že ránu vedl vévoda z Guise (ti gin, nepřítel admirála, vůdce katolické lvy), tak aby se zhabili viny v očích protestantů v Anglii a v Německu. Ale protože ten, kdo vystřídal z arkebuz (pušky), byl ne-likovný a admirál se dověděl, odkud jde rána, rozhodli se, že se odkryjí a učinili, což se také pak stalo [povraždění tisíců protestantů hugenotů].

Kolem druhé hodiny ranní byl raněný admirál probuzen blukem. Admirál svým služebním řekl, aniž by na obličej ukázal zmatek: „To je moje smrt, a níž jsem nikdy neměl strach, poněvadž Bůh tomu chce, nepotřebuji už lidské pomoci. Moji přátelé, pro Boga, zachraňte se!“ Zatímco se o to pokoušeli, byly vyváceny dveře a Besme vstoupil do pokoje. Našel admirála s nočním oblekem na sobě a ptal se ho: „Jsi ty admirál?“ Odpověď zněla: „Mladý muži, můj sicut před mým stářím. Kdybys aspoň zemřel rukou kavalíra, a ne tobo němě!“ Při těchto slovech mu Besme probal meč tělem, a když jej vytáhl, rozstal mu obličej...

Vévoda z Guise se ptal, zda je všechno botovo, a když Besme odpověděl, že ano, poručil mu, aby tělo vyhodil oknem, což učinili... Říká se, že mu dali kapeník na obličej, aby mu šlali krev a poznali ho, a že vévoda bo nobou kopl do břicha předtím, než šel dál po ulici, aby dokončil to, co bylo tak šťastně zahájeno.

První svědek události, velvyslanec ve Francii v dopise katolickému králi Španělska

Masakr na den sv. Bartoloměje (Dubois, před 1594)

počítě připravit. Nechal vojny vojáky obkložit řadu domů na náměstí, dítu zamířil na indiánský záhor a dobohl se na koca: Santiago (Saint Jakub). Přesto stálád vojny Španělů panovník strach. Mladý hrabě Pizarru poskaly vzpomínal. Věděl jsem, že musel strachy močiti, aniž o tom věděl. „Atahualpa se dostal kráse byl zaplacen domem a sdal se, že se chce přiblížit obličej mušlák přelozím manifestu sly, most a zveřejnění. Když se jeho mošlaka zatačila sprostřed náměstí, vyvalil Pizarru franckistánského krále, aby s ním promluvil. Páter i křilem v ruce a šelil se druhé ruce přelozím ne přil panovníka a pomoci domovníka i s ním krále hucit. Pak mu podal Bibli a o této chvíli se čili kroměkáři šli. V jednom se včlejší dovoji, že Atahualpa pokusím lovit natou kráse na um. To se stalo sprostřed masakru, který následoval. Vypálili, vyplá, křivomí Věděl na ty nepřítelští poj, kteří obklopi domě byli. Následně ložil knihu svého zákonu na um: „Křičel křivomí křivomí kni. Španěl obklopiť zakazují puho, sděly strachy indiánské společenství panika. Jak byli naslouchali na náměstí, usatili se spustit uzavřený prostor, sdělily se pod jich státem obkolovalé uli a řada lidí zabývala se v jich trůnách.

„Já už dom Francisco Pizarro a dom Diego de Almagro sárali Atahualpa, urbi bo s jeho trůnem, ale neuvěřili ho. Byl věčně a klidně upoký kapitána Pizarra. Smacny z angly, shavny svého majetku, trůna a křivomí uli na lož umi.“

„Atahualpa řekl, že stí dílnou dostat dca a lídnou udem stop naplnit státem až po hloin (jine přemocy vyláziť človenou) dca v palácové výšce se uli. Cíl uma, jak řekl, se vší palácem a pal umi. A dca, že ne tu člá naplnit mlčenost včlejší slarjny přelozím – díkary, lerna, obklopi a osazení sly. Sdělím, že taphi mlčenost dobiti. To stá dobiti do dom mlčeti.“

Gaspero Pizarro bo pokládal, že vylo posty pro státa a sřítro a užití ho, že když speli cíe, co sděl, nemad se náho hui. Sena byla drabě kory cpořeny, byly roztaveny a roztaveny mezi Španěly.

Španělů stálo 2,7 tony státa a 13 ton sřítro. Každý v jedné dostal cca 45 kg státa a 90 kg sřítro, puli

... Například ve Španělsku mohli být s „pauzy“ docti kilogramy státa přepočty šine až do smrti. V Novém světě tomu bylo jinak. Jedla potřebovali! Tato včlejší sřítro na puhoity pro koci, poudle nebylo k dispozici lidem. Evroptí šeli se platit státem a ostrovy. ... Stalo se, že na bory a platit asi třet kilogram státa, na kad bory tabli, kadli oicem uli stá pul kilograma včlejší krom a moč moci. ... A tak na likaním koci cory na „zlatým bobem“ (kaka obkolo smrt, anebo obkolo).

Clasich KASPAR, Zdobové objevy 15. a 16. státi v jejím onas v čerjích zemích, Karlovy výstavy, Praha 1992, s. 68–72.

John T. H. (1572) Atahualpa před Franciscem Pizarro, 1532–1533

John T. H. (1572) Atahualpa před Franciscem Pizarro, 1532–1533

ZDROJOVÁNÍ

Kdo to napsal? Je expert?

Jaké jsou motivace autora?

Jak se autor dozvěděl o události?

Kdy a kde vznikl dokument?

O jaký typ dokumentu se jedná?

Jazyková forma dokumentu?

Je autor zaujatý? Protiřečí si?

Jsou ve zdroji uvedeny reference?

POTVRZOVÁNÍ

Jaké jsou shody a rozdíly mezi dokumenty

Relativní míru důvěryhodnosti lze posoudit na základě analýzy metainformací (= zapojení strategií zdrojování & potvrzování)

Př. 1: O příčinách vzniku španělského impéria [pramen 1, obrázek 1]

➤ Zdrojování - Zaujatost autora

1. Čtení ukázky

Neměl jsem v úmyslu psát nic o vládě a rozšíření španělské monarchie, pročž jste mě, nejvyšebtilejší pane Alfonso [Alfonso Martos Gorostiola, právník a přítel Campanelly], o to požádal. Přesto, že jsem byl nakonec vysvobozen z mé únavné nemoci a desetiletí trápení, nemám nyní přístup ke knihám a jsem v této mé cele zavřený jako vězeň, poskytnu vašemu milostivému pánu zprávu, co o tom soudím a uvedu příčiny [vzniku španělského impéria].

...

Když totiž bojovali Španělé za božího přispění po 800 let proti Maurům, získali si statečné velitele a bojovníky tak zdatné, že po porážce těchto barbarů, obrátili své zbraně k dobytí věcí věštích. Ne bez božího přispění udělil papež španělskému panovníkovi titul krále katolického neboli krále světa. Později byl vynalezen knihtisk a palné zbraně, které se staly hlavní silou v rukou Španělů, lidu obdařeného pracovitostí, bystrostí, statečností i jemností. Skvělá příležitost také spojila krále Aragonu s Isabelou, královnou Kastilie. Neměli však mužského následníka, a proto se rozhodli spojit s císařským rakouským

unikl trestu smrti předstíral duševní nemoc a zároveň sepsal toto dílo, na němž ukázal, že stojí na straně Španělska a jeho krále. Přesto však ve vězení strávil dlouhých 27 let.

(Autorem informací o Campanellovi je doktor Vilém Zábanský, vysokoškolský učitel a badatel zaměřený na dějiny 16. a 17. století.)

2. Hledání zaujatosti autora

2 Zaujatost (předsudky) autora je možné poznat podle toho:

Zda autor užívá citově silně zabarvená slova, uvádí jeden úhel pohledu, ale také místo, kde text psal a jeho záměr (chce něco získat či se něčemu vyhnout).

Užívá autor citově (emocionálně) neutrální nebo silně zabarvená slova? Tato slova vyhledejte a vypište:

Citově neutrální slova

Citově silně zabarvená slova

Uvádí autor jeden nebo více pohledů?

Mohlo nějak místo, kde autor text psal, ovlivnit obsah a formu sdělení?

3. úkol Do jaké míry lze podle tebe obsahu textu O příčinách vzniku španělského impéria důvěřovat? Diskutuj svou volbu se spolužákem.

zcela důvěřuji spíše důvěřuji spíše nedůvěřuji zcela nedůvěřuji

Zhodnot osobní zájmy autora. Co mohl autor psaním textu chtít (něco získat nebo se něčemu vyhnout)?

- <https://www.youtube.com/watch?v=2mfUGWif6pQ>
- od 1989: osvobozeno na základě důkazů z DNA 358 lidí (odsouzení k trestu smrti)
 - 254/358: odsouzeno na základě nesprávné identifikace svědky (ve vězení strávili ø 14 let před osvobozením).
 - 104/254: zahrnovalo mezirasové nesprávné identifikace (221/358 bylo afroameričanů).
 - 71/254: došlo k falešnému přiznání.

Př. 2: Bartolomějská noc [pramen 2]

- Zdrojování - kritika (zpochybnění) očitého svědka jako důvěryhodnějšího zdroje informací

Masakr nebyl předem zamýšlen, nýbrž byl výsledkem rychlého rozhodnutí. Oni [katolíci – Kateřina Medicejská a její syn Jindřich] chtěli zabít pouze admirála [Gaspard de Coligny, vůdce protestantů – hugenotů, čti igenotů] a chtěli pak rozšířit pověst, že ránu vedl vévoda z Guise [čti gíz; nepřítel admirála, vůdce katolické ligy], tak aby se zbavili viny v očích protestantů v Anglii a v Německu. Ale protože ten, kdo vystřelil z arkebuzy [pušky], byl nešikovný a admirál se dověděl, odkud jde rána, rozhodli se, že se odkryjí a učinili, což se také pak stalo [povraždění tisíců hugenotů]. Kolem druhé hodiny ranní byl raněný admirál probuzen hlukem. Admirál svým sloužícím řekl, aniž by na obličeji ukázal zmatek: „To je moje smrt, z níž jsem nikdy neměl strach, poněvadž Bůh tomu chce, nepotřebuji už lidské pomoci. Moji přátelé, pro Boha, zachraňte se!“ Zatímco se o to pokoušeli, byly vyvráceny dveře a Besme vstoupil do pokoje. Našel admirála s nočním oblekem na sobě a ptal se ho: „Jsi ty admirál?“ Odpověď zněla: „Mladý muži, měj úctu před mým stářím. Kdybych aspoň zemřel rukou kavalíra a ne toho ničemy!“ Při těchto slovech mu Besme prohnal meč tělem, a když jej vytáhl, rozťal mu obličej...

Vévoda z Guise se ptal, zda je všechno hotovo, a když Besme odpověděl, že ano, poručil mu, aby tělo vyhodili oknem, což učinili... Říká se, že mu dali kapesník na obličej, aby mu sňali krev a poznali ho, a že vévoda ho nohou kopl do břicha předtím, než šel dál po ulici..., aby dokončil to, co bylo tak šťastně zahájeno.

Diego de Zúñiga, španělský velvyslanec ve Francii v dopise ke dvoru španělského katolického krále, přímý svědek události

5. úkol Zaměř se na autorův písemný projev. Zakroužkuj pravděpodobnější odpovědi. U otázek, které začínají nějakým symbolem, označ i pasáž v textu, která ti pomohla se rozhodnout. U poslední otázky odpověď zdůvodni.

Úkol má za cíl podnítit u žáků zájem o autora (jeho názorová východiska, která se promítají do samotného dopisu), který je na první pohled koncipován informativně. Způsob, jakým autor danou událost vypráví, pak také záleží na tom, komu je sdělení adresováno. Tato úloha pak naznačuje potřebu kritické práce s prameny – zdroji informací (zaujatost autora: uvádí jeden úhel pohledu nebo více apod.).

Byl autor zaskočen tím, že zemřelo mnoho tisíc hugenotů? ano - **ne**

Byl autor rád, že se události (vyvraždění tisíců hugenotů) takto staly? **ano** - ne

☒ Souhlasí autor s tím, co vévoda z Guise udělal (zaměř se na poslední větu)? **ano** - ne

☒ Autor je asi: protestant - **katolík**

Autor popisuje událost: **jen ze svého pohledu** – z více úhlů pohledu

Mohl autor zprávou potěšit španělského krále? **spíše ano** – spíše ne

Jsou uváděné informace objektivní, když byl autor svědkem události? ano – **ne**

Svou odpověď zdůvodni: **Protože byl zaujatý a přál jedné ze stran.**

Podtrhni dvě nejdůležitější informace o autorovi dopisu, které nám nejvíce naznačí jeho zaujatost:

jak se jmenoval; **jakého byl náboženství**; jestli to viděl na vlastní oči; kolik za to dostal peněz;
komu to psal

Př. 3: České stavovské povstání a hodnocení bitvy na Bílé hoře a jejích důsledků

➤ Zdrojování – posouzení míry důvěryhodnosti

Otázky a úkoly: Přečtěte si následující dva textové zdroje a vypracujte úkoly 1 a 2.

1. Jak moc lze textu důvěřovat?

2. Podle čeho jsi určil/a důvěryhodnost

Dne 21. června 1621 popravil kat Mydlář na Staroměstském náměstí 27 českých pánů, tedy šlechticů, kteří podporovali v roce 1620 v bitvě na Bílé hoře českou šlechtou korunovaného českého krále Fridricha Falckého. Tento den se stal symbolem zániku českých šlechtických stavů a počátkem habsburské nadvlády nad českými zeměmi, která trvala rovných 300 let (až do roku 1918). Tato historická připomínka skrývá ale jedno velice nepříjemné tajemství. Česká šlechta v onom roce 1620 zdaleka nebyla tak vlastenecká a lidová, jak si dnes lidé vykreslují. Tato šlechta uzavírala sňatky s cizinci jako na běžícím pásu a do čela celého českého království volila po celá staletí, prakticky až na výjimky, jen a pouze cizince. ... Dnes se o tom vůbec nemluví a taktně se o tom mlčí, že to byla právě česká šlechta, která zapříčinila uvržení země do poroby Habsburků. ... Podívejte se dnes na české politiky, jak se hrbí před cizí mocí, před americkými partnery, před Bruselem, před Izraelem. Vůbec nic se od dob české šlechty nezměnilo, protože ta novodobá česká šlechta se ke své zemi a ke svému národu chová úplně stejně jako ta tehdejší česká šlechta skutečná. Autor: uveden zkratkou VK. Zdroj: článek na webu Aeronet (anonymně provozovaný zpravodajský internetový server), z 21. 10. 2020.	České stavovské povstání vyústilo v bitvu na Bílé hoře 8. 11. 1620. Povstání bylo výsledkem dlouhodobého zápasu mezi habsburskou centralizační a rekatolizační politikou na jedné straně a nekatolickou stavovskou opozicí na straně druhé. Samotná bitva sice nepatřila mezi největší vojenské střety třicetileté války, avšak jednoznačná porážka stavů umožnila prosadit v Čechách a na Moravě zásadní změny v duchu absolutistické habsburské vlády a násilné rekatolizace. V důsledku toho bitva na Bílé hoře nabyla symbolického významu a stala se znamením zlomu. Z habsburské strany byla bělohorská bitva chápána jako Božím řízením inspirované vítězství nad ohavnou rebelií, zatímco v českém prostředí se bitva stala symbolem národní tragédie, jejíž příčiny byly shledávány v léčkách Habsburků a katolíků, ale také v nedostatku obětavosti a v hříšném životě českých křesťanů. ... Později období osvěcenského absolutismu přineslo z praktických důvodů užívání jednoho jazyka ve státě, němčinu do úřadů a škol. Národní buditelé v 19. století to pak vnímali jako ohrožení českého jazyka a kultury. Zároveň pojmu vlast začali nadřazovat pojmy národ a lid. Autor: prof. J. Pánek (historik a ředitel Českého historického ústavu v Římě, expert na dějiny raného novověku). Zdroj: Bělohorský mýtus. Akademická encyklopedie českých dějin. Nakladatelství Historický ústav Akademie věd ČR 2009.
Jak moc lze textu důvěřovat? Ohodnot' jako ve škole (1–5):	Jak moc lze textu důvěřovat? Ohodnot' jako ve škole (1–5):
Podle čeho jsi určil/a důvěryhodnost? Uved' konkrétně na příkladech.	Podle čeho jsi určil/a důvěryhodnost? Uved' konkrétně na příkladech.

Reflexe: zvažování pomyslné úrovně/kvality důvěryhodnosti [pramen 4]

Autor (expertíza)

Soudržnost tématu

Údaje

Jazykový styl

Zdroj (nakladatelství)

Jeden x více úhlů pohledu

Názor x podávání důkazů

S x bez odkazů na zdroje

Britt & Aglinskas (2002); De La Paz (2005); Smith et al. (2018)

Hodnocení důvěryhodnosti podle kritérií

autor – jméno a informace o něm naznačí, zdali se jedná o odborníka. Méně důvěryhodný je text, kde není uveden autor žádný, jen jeho přezdívkou, nebo se o něm nedá nic zjistit.

A: Autorem je přední český historik a specialista na danou problematiku.

C: Autor je neznámý, takže není možné ověřit, zdali je odborník nebo ne. Také, jestli je třeba zaujatý (píše na objednávku).

soudržnost tématu – důvěryhodný text se zpravidla drží daného problému. Bez zjevného důvodu nemíchá více témat.

A: Téma je soudržné, text má logickou strukturu a směřování.

C: Tematicky je text rozpolcený, vytváří nelogická spojení (např. „nebyla tak vlastenecká a lidová“) a účelové paralely se současností (např. „...české politiky, jak se hrbí před cizí mocí, před americkými partnery před Bruslem, před Izraelem“).

údaje – důvěryhodný text často pracuje s konkrétními daty a odkazuje na jejich zdroj. Méně důvěryhodné údaje jsou uváděny nekonkrétně bez možnosti jejich ověření.

A: Jsou uváděny konkrétně, je dobře rozzeatelné, co je dobové stanovisko (např. „... Z habsburské strany byla bělohorská bitva chápána jako Božím řízením inspirované vítězství...“) a co je stanovisko autora (např. „... změny v duchu absolutistické habsburské vlády a násilné rekatolizace...“).

C: Údaje jsou velmi nekonkrétní (např. „... zapříčinila uvržení země do poroby Habsburků...“), jednotlivé výroky jsou udávány jako všeobecně přijímaná stanoviska (např. „... novodobá česká šlechta se ke své zemi a ke svému národu chová úplně stejně...“).

České stavovské povstání vyústilo v bitvu na Bílé hoře 8. 11. 1620. Povstání bylo výsledkem dlouhodobého zápasu mezi habsburskou centralizační a rekatolizační politikou na jedné straně a nekatalickou stavovskou opozicí na straně druhé. Samotná bitva sice nepatřila mezi největší vojenské střety třicetileté války, avšak jednoznačná porážka stavů umožnila prosadit v Čechách a na Moravě zásadní změny v duchu absolutistické habsburské vlády a násilné rekatolizace. V důsledku toho bitva na Bílé hoře nabyla symbolického významu a stala se znamením zlomu. ...

Z habsburské strany byla bělohorská bitva chápána jako Božím řízením inspirované vítězství nad ohavnou rebelií, zatímco v českém prostředí se bitva stala symbolem národní tragédie, jejíž příčiny byly shledávány v lécích Habsburků a katolíků, ale také v nedostatku obětavosti a v hříšném životě českých křesťanů. ...

Autor: prof. J. Pánek (historik a ředitel Českého historického ústavu v Římě, odborník na dějiny raného novověku)
Zdroj: Bělohorský mýtus. Akademická encyklopedie českých dějin. Nakladatelství Historický ústav Akademie věd ČR 2009.

Dne 21. června 1621, popravil kat Mydlář na Staroměstském náměstí 27 českých Pánů, tedy šlechticů, kteří podporovali v roce 1620 v bitvě na Bílé hoře českou šlechtou korunovaného českého krále Fridericha Falckého. ...

Tato historická připomínka skrývá ale jedno velice nepřijemné tajemství. Česká šlechta v onom roce 1620 zdaleka nebyla tak vlastenecká a lidová, jak si dnes lidé vykrešluji. Tato šlechta uzavírala sňatky s cizinci jako na běžícím pásu a do čela celého českého království volila po celá staletí, prakticky až na výjimky, jen a pouze cizince.

... Dnes se o tom vůbec nemluví a taktě se o tom mlčí, že to byla právě česká šlechta, která zapříčinila uvržení země do poroby Habsburků.

... Podívejte se dnes na české politiky, jak se hrbí před cizí mocí, před americkými partnery, před Bruslem, před Izraelem. Vůbec nic se od dob české šlechty nezměnilo, protože ta novodobá česká šlechta se ke své zemi a ke svému národu chová úplně stejně jako ta tehdejší česká šlechta skutečná.

Autor: Uveden zkratkou VK
Zdroj: Článek na webu Aeronet (anonymně provozovaný zpravodajský internetový server), z 21. 10. 2020.

jazykový styl – hodnověrný text používá kultivovaný jazykový styl, odborné termíny a emocionálně neutrální slova. Naopak hovorový nebo nespisovný jazyk a emocionálně podbarvená slova naznačují spíše nižší důvěryhodnost textu.

A: Jde typicky o odborný jazykový styl užívající spisovný jazyk (např. „... povstání vyústilo v bitvu...“) a odpovídající terminologii (např. „rekatolizace“).

C: Užívá hovorový jazyk (např. „... jako na běžícím pásu...“) zahrnující emocionálně podbarvená slova (např. „... hrbí před cizí mocí...“). Snaží se o vytvoření senzace (např. „Dnes se o tom vůbec nemluví a taktě se o tom mlčí“).

zdroj – důležité je, kde byl text zveřejněn. Je velký rozdíl mezi odbornou institucí, nakladatelstvím vydávajícím knihy a internetovým serverem, který třeba ani neuvádí, kdo jej provozuje.

A: Zdrojem je odborná přehledová publikace renomované instituce.

C: Zdrojem je anonymně provozovaný zpravodajský internetový server.

Zapojení strategie potvrzování (shody)

Zapojení strategie potvrzování (shody)

1. Čtení ukázky z deníku K. Kolumba
[pramen 5, obrázek 2]

*Nejkřesťanštější, vysocí, vznešení a přemocní Velmožové!
Králi a královno Španělska a mořských ostrovů! Pánové
naši!*

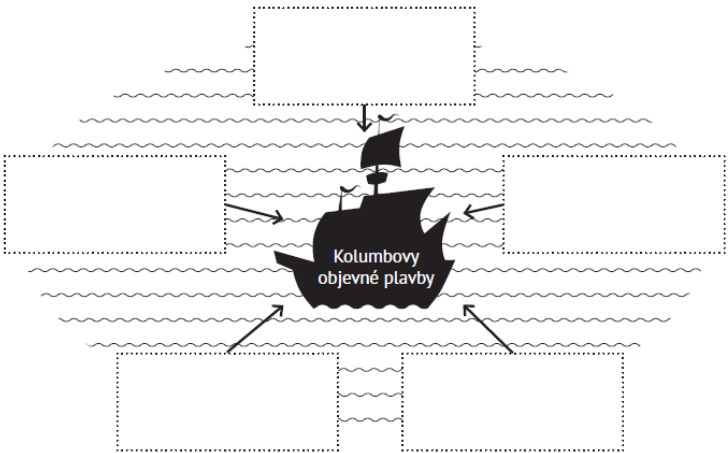
V tomto přítomném roce 1492, když Vaše Výstosti skončovaly válku proti Maurům, kteří dosud vládli v Evropě, končíte ji v převlečení městě Granadě bled tříměsíce v důsledku zpráv, které jsem podal Vaším Výstostem o zemích v Indii a knížeti nazvaném Veliký chán... rozhodly se vyslat mne, Kryštofa Kolumba, do krajín indických, žijících zmíněných, za tím účelem, abych navštívil ona knížata, národy a místa, abych poznal, jací jsou a především způsob, jakého by bylo třeba použít, aby byli obráceni na náš svatou víru, a nařídili mi, abych se nepustil k vybojov po souši, kudy se obvykle chodívá, nýbrž abych volil cestu k západu, kterou, jak bezpečně víme, dosud nikdo nikdy nedosledoval. A proto, když Vaše Výstosti vyhnaly všechny židy ze svého království a držav, nařídily mi, abych odjel s dostatečnou armádou do oněch indických krajín a k tomu účelu mi daly mnoho milosti, totiž šlechtický titul, abych byl od té doby oslovován Don, abych

a stálým vladařem všech ostrovů a pevniny, které bych objevil... A proto jsem si vzal za úkol, velmi pilně den za dnem zapisovati vše, co na této cestě udělám a uvidím a co se mi přihodí, jak dále uvidíme.

Kolumbův lodní deník

2. Nalezení příčin, které ho přiměly k plavbě [zdroj: autor]

🚢 Příčiny zapiš do volných rámečků.

3. Nalezení shodných příčin (Jindřich Mořeplavec) [pramen 6]

Souhlasí některé příčiny jako v případě výpravy Kolumba?

...zjistit, jaké země se nalézají jižně za Kanárskými ostrovy. Vypátrat, zdali zde nežijí křesťané, se kterými bychom mohli obchodovat. Odbalit, kam až sahá moc Maurů v Africe. Najít a poznat zdejší křesťanská knížata, která by mu pomohla v boji proti Maurům. Šířit křesťanskou víru. A konečně také konat velké věci, ke kterým jej předurčily hvězdy...

Portugalský kronikář Gomes Eanes de Zurara

Shodné příčiny:

[illegible]

Závěrem ...

Mé zkušenosti z hodin dějepisu mě naučily to, co vždy tvrdil Yogi Berra [pozn. slavný baseballový trenér], že **problémem není to, co nevíme, nýbrž to, o čem jsme absolutně přesvědčení, že pravdou je, ačkoliv se ve skutečnosti mýlíme.** [...]. Výuka vyžaduje komplexní myšlení, a to jak na straně učitelů, tak i na straně žáků. Zaměřuje se na zajímavé problémy, genezi a třídění faktů o skutečnosti; vyžaduje kritické vážení důkazů a svědectví; pozastavuje se nad našimi názory na porozumění ostatních; používá evidenci, fakta, koncepty a interpretace dat a důkazů, které později mohou sloužit nám [i druhým] ke změně přesvědčení a názorů, o tom, co vskutku je a co není pravda či realita“ (Bain, 2005, s. 209).